

Міжнародна організація праці
Міжнародна Програма з викоренення
найгірших форм дитячої праці
МОП-ІПЕК

International Labour Organization
International Programme on the
Elimination of Child Labour
ILO-IPEC

ПРОТИДІЯ
НАЙГІРШИМ ФОРМАМ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ
ТА ТОРГІВЛІ ДІТЬМИ В УКРАЇНІ

COMBATING
WORST FORMS OF CHILD LABOUR, INCLUDING
TRAFFICKING IN CHILDREN IN UKRAINE

2001-2009

Дитяча праця в Україні *Child Labour in Ukraine*

Перше дослідження МОП стану справ щодо дитячої праці в Україні, проведене у 1999 році Державним комітетом статистики України, виявило 350 тисяч працюючих дітей. Діти були залучені, переважно, до праці в сільському господарстві (46%), торгівлі (26%) та сфері послуг (19%). Середній вік, в якому діти починали працювати, становив 12 років. Найсерйозніше занепокоєння, на думку Державного комітету статистики, викликала велика тривалість робочого дня дітей. Робочий час майже 6% працюючих дітей у віці 13-14 років був довший, ніж у дорослих (41 година на тиждень), а 2% хлопців і дівчат у віці 15-17 працювали понад 56 годин на тиждень.

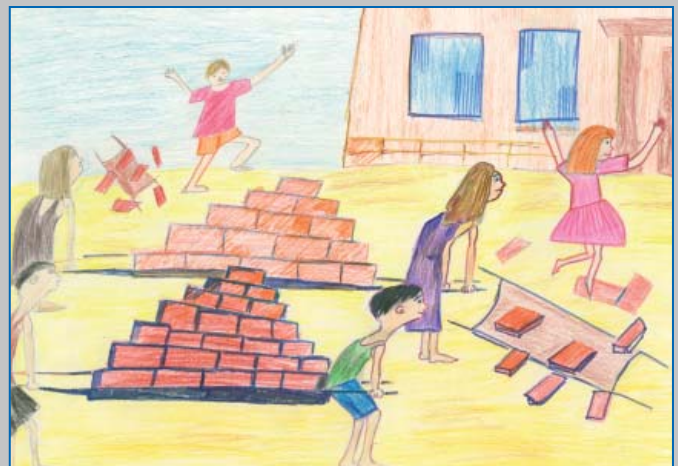
Відповідно до результатів дослідження за методом швидкого оцінювання МОП-ІПЕК у 2006 році, найгірші форми дитячої праці в Україні поширені у сільському господарстві, вуличній торгівлі, на неофіційних вугільних копальнях, в індустрії розваг (робота в барах та нічних клубах), секс-індустрії (проституція та порнографія) та в інших нелегальних видах діяльності. Головними причинами, що змушують батьків і дітей шукати шляхи збільшення доходів родини за рахунок дитячої праці, є безробіття, низький рівень заробітної плати та бідність. Якісне дослідження МОП-ІПЕК засвідчило, що батьки позитивно ставляться до дитячої праці, розглядаючи ранне працевлаштування як корисний досвід для соціального та особистісного розвитку дитини.

Дитяча праця на будівництві. Україна. 2008
Child labour at construction site. Ukraine. 2008

The first ILO child labour survey conducted by the State Statistics Committee in 1999 identified 350,000 working children. Children worked primarily in agriculture (46%), trade (26%) and services (19%). The average job entry age for a child was 12 years. A major issue of concern reported by the State Statistics Committee was the long working hours. For almost 6% of working children in the 13-14 years old group working hours were even much longer than for adults (41 hours per week), while 2% of the boys and girls from 15-17 age group worked over 56 hours a week.

According to the most recent findings of the ILO-IPEC Rapid Assessment Survey on the Use of Child Labour in Six Sectors of the Informal Economy in Ukraine (RAS, 2006), child labour in its worst forms most commonly occurred in: agriculture, street trade, work in the informal mining, entertainment services (work in bars, night clubs), sexual exploitation (prostitution, pornography) and other illicit activities. Unemployment, low salaries and poverty are the major reasons for parents and children to look for ways of supplementing family incomes by using child labour. The RAS identified positive attitude of the parents to child labour and early employment was considered to be positive for social and personal development of the child.

Малюнок учасниці конкурсу «Дитяча праця очима дітей», Херсон 2009
Drawing for the contest "Child Labour: Children Perspective", Kherson 2009

Торгівля дітьми та інші НФДП *Trafficking in children and other WFCL*

The International Organization for Migration (IOM) Mission in Ukraine reports Ukraine to be one of the main countries of origin in Europe for trafficking in women and children. During the period of 2000 – 2009, 5,639 victims of trafficking were returned to Ukraine by IOM from various countries and provided with assistance. As of June 30 2008, 256 of these victims were trafficked minors. According to the recent survey by IOM, in Ukraine nearly 100,000

За даними Міжнародної організації міграції (МОМ) в Україні, наша країна є однією з основних європейських країн походження жінок та дітей, що стають потерпілими від торгівлі людьми. У період з 2000 по 2009 роки, МОМ повернула в Україну з різних країн 5639 потерпілих від торгівлі людьми і надала необхідну допомогу. З них 256 потерпілих від торгівлі людьми були неповнолітніми. За результатами останнього дослідження МОМ, починаючи з 1991 року потерпілими від торгівлі людьми, здебільшого задля трудової експлуатації, стало близько 100 тисяч громадян України.

У Звіті Спеціального доповідача ООН з питань торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії (січень 2007 року) зазначається, що масштабна дитяча проституція та торгівля дітьми залишаються нагальною проблемою в Україні. Відповідно до дослідження МОП «Запобігання торгівлі дітьми з метою їх використання для примусової праці та сексуальної експлуатації в Україні», дітей заманюють в тенета торгівлі як всередині країни, так і за її межами. Діти, постраждали від внутрішньої торгівлі, нерідко піддаються насильству. Вербування дітей для транскордонної торгівлі людьми відбувається, головним чином, через друзів та знайомих, а для внутрішньої торгівлі – за посередництва членів родини, нерідко батьків постраждалих дітей.

Недостатньо вивченою залишається проблема дітей трудових мігрантів. Зокрема, переважна більшість експертів звертає увагу на негативні наслідки для дітей виїзду батьків за кордон, залишивши їх без достатнього догляду. До найбільш помітних змін у поведінці дитини після від'їзду батьків відносять пропуски занять без поважних причин, зниження успішності у навчанні, неслухняність. Через послаблення контролю з боку сім'ї, існує висока імовірність втягнення таких дітей до алкоголізму, наркоманії, бродяжництва та злочинної діяльності¹.

Малюнок учасниці конкурсу «Дитяча праця очима дітей», Херсон 2009
Drawing for the contest "Child Labour: Children Perspective", Kherson 2009

human beings became victims of trafficking starting from 1991 mainly for labour exploitation.

According to the report by the UN Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography (January 2007), the flourishing of child prostitution and trafficking of children remains a great problem in Ukraine. According to the ILO "Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Ukraine", children are generally lured into trafficking, both domestic and cross border. For those trafficked internally, the use of force is widespread. The recruitment of children into cross border trafficking generally involves acquaintances and friends of children; children trafficked internally are often victims of a «deal» or mediation by a family member, often a parent.

The correlation between migration of parents and WFCL, including trafficking in children should be further studied. According to the available research, migration of parents negatively affects their children, in particular school attendance and quality of education. Some experts see the risk of those children to be involved in criminal activities and, in the long run, to become victims of trafficking¹.

Дитяча праця біля нелегальної шахти, Україна 2008
Child labour near illegal mine, Ukraine 2008

Малюнок учасниці конкурсу «Дитяча праця очима дітей», Донецьк 2009
Drawing for the contest "Child Labour: Children Perspective", Donetsk 2009

¹ За даними дослідження «Проблеми дітей трудових мігрантів: аналіз ситуації», Український інститут Соціальних досліджень ім. Олександра Яременка, Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда – Україна», - 2006.

¹ Based on the research "The Problems of Children of Labour Migrants", Ukrainian Institute of Social Research after Olexandr Yaremenko, "LaStrada-Ukraine", - 2006

ПРОТИДІЯ НАЙГІРШИМ ФОРМАМ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ COMBATING THE WORST FORMS OF CHILD LABOUR IN UKRAINE

Україна була однією з перших країн, що ратифікували Конвенцію МОП №182 про найгірші форми дитячої праці. Приєднавшись до цієї Конвенції та ряду інших міжнародних актів, уряд України виявив свої наміри щодо запровадження усіх необхідних заходів для боротьби із дитячою працею на національному рівні, включаючи реформу законодавства та виділення необхідних коштів. Ратифіковані Україною конвенції та протоколи з питань дитячої праці наведені в таблиці нижче.

У червні 2002 року було підписано **Меморандум про взаєморозуміння** між Міжнародною організацією праці, в особі Міжнародної програми з викоренення дитячої праці, та Урядом України. Відповідно до Меморандуму було сформовано **Всеукраїнську спостережну раду** (ВСР) під егідою Міністерства праці та соціальної політики України, а Міністра призначено Головою Ради. Діяльність Програми МОП-ІПЕК, основні заходи та стратегічні напрямки узгоджуються та затверджуються національними партнерами МОП в рамках регулярних засідань ВСР. В грудні 2008 року до Меморандуму було внесено зміни та продовжено його дію на наступні 5 років.

Засідання Всеукраїнської спостережної ради, 2008-2009
National Steering Committee meeting, 2008-2009

Ukraine was one of the first countries to ratify the core ILO Convention No. 182 on the Worst Forms of Child Labour. By ratifying this Convention along with a number of international instruments, the Government of Ukraine committed itself to take all necessary measures to address child labour issues at the country level, including legislative reforms and allocation of resources. Some relevant conventions, ratified by Ukraine are given in the table below.

The **Memorandum of Understanding** between the International Labour Organization, represented by the International Programme on the Elimination of Child Labour, and the Ukrainian Government was signed in June 2002. Pursuant to the Memorandum, the **National Steering Committee (NSC)** was established under the auspices of the Ministry of Labour and Social Policy and the Minister acts as the NSC Chairperson. The ILO-IPEC priorities and strategies are agreed with and endorsed by the ILO national partners within regular NSC meetings. In December 2008, the Memorandum was amended and extended for the next 5 years.

Засідання Всеукраїнської спостережної ради, 2007
National Steering Committee meeting, 2007

НАЗВА МІЖНАРОДНОГО ДОКУМЕНТУ	INTERNATIONAL INSTRUMENT	ДАТА РАТИФІКАЦІЇ / DATE OF RATIFICATION:
Конвенція МОП №138 про мінімальний вік для прийому на роботу	ILO Convention No. 138 on the Minimum Age of Employment	Березень 1979 March 1979
Конвенція МОП №182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці	ILO Convention No. 182 on the Worst Forms of Child Labour	Жовтень 2000 October 2000
Конвенція ООН про права дитини	UN Convention on the Rights of the Child	Лютий 1991 February 1991
Факультативний протокол до Конвенції ООН про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії	UN Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on sale of children, child prostitution and child pornography	Квітень 2003 April 2003
Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності	UN Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the UN Convention against Transnational Organized Crime	Лютий 2004 February 2004

Стратегічні напрямки діяльності МОП-ІПЕК в Україні Strategic components

З березня 2000 року, Програма МОП-ІПЕК в Україні реалізується за **трьома основними стратегічними напрямками**.

- Робота із законодавцями та розробниками політики з метою забезпечення відповідності законодавства, політики та інституційної бази міжнародним зобов'язанням України, а також спрямування державної політики на задоволення особливих потреб дітей, постраждалих від внутрішньої та транскордонної торгівлі з метою сексуальної та трудової експлуатації;
- У визначених регіонах з великим ступенем ризику проводяться пілотні проекти, спрямовані на 1/ надання безпосередньої допомоги дітям групи ризику та дітям залученим до дитячої НФДП; 2/ підтримку зайнятості серед молоді (зокрема, завдяки програмам професійної підготовки та профорієнтації) та навчання у молодіжних центрах за методикою «рівний-рівному» з метою запобігання торгівлі дітьми та соціальної реінтеграції потерпілих від торгівлі; 3/ посилення спроможності фахівців до соціально-психологічної реабілітації дітей, постраждалих від торгівлі людьми; 4/ створення, апробацію та підтримку становлення на національному рівні Системи Моніторингу Дитячої Праці (СМДП);
- Створення та розбудова бази даних, знань і досвіду на національному й суб-регіональному рівні шляхом: 1/ укладання посібників, рекомендацій, інших методичних матеріалів та сприяння їх розповсюдженню і застосуванню; 2/ документування, практичного відпрацювання та поширення найкращого досвіду протидії НФДП.

Since March 2000, the ILO IPEC, Ukraine focuses on **three main strategic components** in its activities.

- Advocate to bring legislation, policy and institutional framework in line with international commitments and specifically ensure that national policies address the special needs of children trafficked internally and across borders for sexual exploitation or for labour;
- In selected high risk areas, pilot projects 1/ provide direct services to children at risk / involved in WFCL in the selected pilot localities; 2/ promote youth employment (particularly through education and job counselling) and peer education in youth centres for prevention of trafficking and reintegration of trafficked victims, 3/ enhance capacity of professionals for the psychosocial rehabilitation of children victims of trafficking, 4/ establish, pilot and support the up-scaling at the national level of Child Labour Monitoring System (CLMS);
- Strengthen knowledge management at national and sub-regional levels by 1/ production of manuals and promotion of their usage; 2/ documentation, validation, and dissemination of good practices in combating the WFCL.

Нормативна база з питань дитячої праці Child labour national legal framework

Конституція України - стаття 52 захищає дітей від будь-яких форм насильства та експлуатації	The Constitution of Ukraine - article 52 protects children from any forms of violence and exploitation	1996
Закон України «Про охорону дитинства» - з поправками від лютого 2005 року щодо умов роботи неповнолітніх працездатного віку та заборони НФДП	The Law on Childhood Protection - amendment of February 2005 on WFCL and work for children of legal age	2001
Кодекс законів України про працю - мінімальний вік працевлаштування – 16 років	Labour Code - minimum age of employment – 16 years	1971
Проект Трудового кодексу України - містить статтю про заборону НФДП	Draft Labour Code - contains an article on prohibition of the WFCL	2008 (пройшов перше читання) 2008 (passed the first reading)
Кримінальний кодекс України - стаття 150: Експлуатація дітей – карається ув'язненням до 5 років (залежно від обтяжуючих обставин) - стаття 304: Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність – карається обмеженням або позбавленням волі на строк до 5 років - стаття 309: Втягнення неповнолітніх у виробництво та розповсюдження наркотиків – карається ув'язненням на строк від 5 до 8 років	Criminal Code - article 150: Exploitation of Children – imprisonment up to 5 years (according to aggravating circumstances) - article 304: Involvement of minors into criminal activities – confinement or imprisonment up to 5 years - article 309: Involvement of minors into drug production, distribution, etc. – imprisonment from 5 to 8 years	2001
Закон про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за торгівлю людьми та примушення до проституції - якщо жертва віком 15-18 років - ув'язнення на термін від 5 до 12 років - якщо жертва молодша 14 років - ув'язнення на термін від 8 до 15 років	Law on Amendments to the Criminal Code of Ukraine as for Increased Responsibility for Human Trafficking and Coercion into Prostitution - if the victims are aged between 15-18, imprisonment is 5 to 12 years - if the victims are below 14 years, imprisonment is from 8 to 15 years	2006

Питання дитячої праці внесено до наступних НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ		Child labour issues have been mainstreamed into the following NATIONAL PROGRAMMES
Концепція та Національний план запобігання та викоренення найгірших форм праці дітей	2003	Concept and National Plan of Action on the Elimination of the Worst Forms of Child Labour
Державна програма подолання дитячої безпритульності та бездоглядності на 2006-2010 роки - визначає заходи, спрямовані на надання соціальної підтримки та матеріальної допомоги вразливим сім'ям	2006	State Programme to Combat Child Homelessness and Neglect for 2006-2010 - outlines interventions aimed at social support and economic assistance to vulnerable families
Державна програма протидії торгівлі людьми на період до 2010 року - приділяє окрему увагу протидії торгівлі дітьми	2007	State Programme to Combat Trafficking in Human Beings for the period until 2010 - includes articles on combating child labour
Загальнодержавна програма «Національний план щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року - загальнонаціональне запровадження системи моніторингу дитячої праці (СМДП) є частиною національного плану	2009	State Programme National Action Plan of Effective Implementation of the UN Convention on the Rights of the Child till 2016 - the nationwide establishment of Child Labour Monitoring System (CLMS) as a tool to prevent and effectively eliminate child labour is the part of the NAP

Державні органи на які покладено захист прав дитини, включаючи протидію використанню дитячої праці	The State institutions that deal with child's rights protection, including child labour issues
Міністерство праці та соціальної політики України - Державна інспекція праці, Відділ з питань дитячої праці - Державна служба зайнятості	Ministry of Labour and Social Policy of Ukraine - State Labour Inspection, Child Labour Unit - Public Employment Service
Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту - Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини - Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді - Департамент сімейної і гендерної політики та організації оздоровлення	Ministry of Ukraine for Family, Youth and Sports - State Department on Adoption and Children Rights Protection - State Social Service for Family, Children and Youth - Department on Family and Gender Policy and Recreation
Міністерство внутрішніх справ України - Департамент кримінальної міліції у справах дітей - Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми	Ministry of Interior - Criminal Police on Juvenile Affairs - Department on Combating Trafficking in Human Beings
Міністерство освіти та науки України	Ministry of Education of Ukraine
Міністерство охорони здоров'я України	Ministry of Health of Ukraine
Міністерство юстиції України	Ministry of Justice of Ukraine
Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляд)	The State Committee of Health and Safety at Work (OSH Inspection)

Розбудова бази знань з питань дитячої праці Building knowledge base

Діяльність МОП-ІПЕК в Україні заснована на результатах досліджень, проведених за сприяння програми		IPEC interventions in Ukraine have been based on several researches and studies
«Праця дітей в Україні» дослідження проведене Державним комітетом статистики України	1999	ILO Child Labour Survey conducted by the State Statistics Committee of Ukraine
«Найгірші форми дитячої праці в Україні» соціологічне дослідження проведене Центром соціальних експертиз і прогнозів Інституту соціології Національної академії наук України	2002	“Baseline Survey on Child Labour in Selected Regions” conducted by the Center of Social Expertise of the Institute of Sociology, National Academy of Sciences, Ukraine
“Запобігання торгівлі дітьми з метою їх використання для примусової праці та сексуальної експлуатації в Україні” дослідження за методом швидкого оцінювання проведене Центром соціальних експертиз і прогнозів Інституту соціології Національної академії наук України	2003	“Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Ukraine” conducted by the Center of Social Expertise of the Institute of Sociology, National Academy of Sciences, Ukraine
“Оцінка використання дитячої праці в шести секторах неформальної та незаконної діяльності” дослідження за методом швидкого оцінювання проведене фахівцями Центру соціальних експертиз, Інституту соціології, НАН України	2006	“Rapid Assessment Survey on the Use of Child Labour in Six Sectors of the Informal Economy in Ukraine” conducted by the Center of Social Expertise of the Institute of Sociology, National Academy of Sciences, Ukraine
“Шкода та ризики дитячої праці в сільському господарстві” дослідження проведене фахівцями Національного науково-дослідного інституту промислової безпеки та охорони праці України	2008	“Rapid Assessment Survey on Risks and Hazards of Child Labour in Agriculture” conducted by the specialist from the National OSH Institute

Розбудова потенціалу Capacity building

За сприяння програми МОП-ІПЕК було проведено навчання з питань дитячої праці для фахівців різних державних установ та громадських організацій, зокрема:

- **110 освітян** пройшли навчальний курс з питань дитячої праці;
- **110 учителів/практичних психологів та соціальних працівників** взяли участь у тренінгу з надання прямих послуг на основі методики МОП-ІПЕК «КРИК» (SCREAM);
- **110 учителів/практичних психологів** з 12 шкіл-інтернатів підвищили кваліфікацію на заняттях з методики розвитку «життєвих навичок» в учнів шкіл-інтернатів, що належать до «групи ризику»;
- **77 фахівців з профорієнтації** Державної служби зайнятості (ДСЗ), шкільних психологів та соціальних працівників взяли участь у навчальному семінарі з методики профорієнтаційної роботи з уражливими дітьми та молоддю;
- **64 психологи та соціальні працівники** відвідали тренінг з соціально-психологічної реабілітації дітей, постраждалих від торгівлі людьми;
- **25 представників** ключових міністерств, соціальних партнерів та державних інститутів пройшли навчання з підготовки звітів по виконанню положень Конвенції МОП №182 та №138 до Міжнародної організації праці;
- **99 інспекторів праці** пройшли навчання з питань запобігання дитячій праці. Ще 14 інспекторів праці, що працюють в пілотних регіонах Донецька та Херсона, отримали необхідну підготовку з а/ ідентифікації працюючих дітей, б/ оцінки ризиків, на які наражаються працюючі діти, в/ направлення дітей до спеціалізованих служб для отримання необхідних послуг відповідно до їхніх індивідуальних потреб;
- **19 тренерів із СМДП** було підготовлено із представників різних установ, що входить до системи моніторингу дитячої праці;
- **24 представники Держгірпромнагляду** пройшли навчання із СМДП;
- **106 спеціалістів** Кримінальної міліції у справах дітей, Державної соціальної служби у справах сім'ї, дітей та молоді та Державної служби у справах дітей пройшли навчання із СМДП;
- **Головний державний інспектор праці та представник Структурного підрозділу з питань дитячої праці**, що діє у складі Державної інспекції праці, взяли участь у субрегіональному семінарі з політики інспекції праці з питань дитячої праці, який відбувся у Туреччині у листопаді 2006 року.

Публікації МОП-ІПЕК
ILO-IPEC Publications

Для проведення тренінгів використовуються посібники, рекомендації та інші методичні матеріали, розроблені партнерами програми МОП-ІПЕК в Україні або перекладені та адаптовані до місцевих умов. Зокрема:

- Освітній пакет «КРИК: зупиніть дитячу працю» – Захист прав дітей через освіту, мистецтво та ЗМІ», 2008
- Посібник «Соціально-психологічна реабілітація дітей, вилучених із ситуацій торгівлі дітьми та інших найгірших форм дитячої праці: узагальнення досвіду організацій Центральної та Східної Європи», 2007
- Практичний посібник «Звітність з питань дитячої праці», 2006

In order to effectively address child labour issues in Ukraine, several groups of professionals, representing relevant public institutions and NGOs, were trained. These include:

- **110 professionals in education** were trained on child labour related issues;
- **110 teachers/practical psychologists** and social workers were trained on the ways to provide direct services based on the ILO-IPEC SCREAM methodology;
- **110 teachers/practical psychologists** from 12 boarding schools were trained on the provision of life skills sessions for institutionalized children at risk of child labour;
- **77 career/job counselors** from Public Employment Service (PES), school psychologists and social workers were trained on job counseling to vulnerable children and youth;
- **64 psychologists and social workers** were trained on psycho-social rehabilitation of children victims of trafficking;
- **25 representatives of the line ministries**, employers' and workers' organizations and research institutes were trained on the reporting on the ILO Conventions #182 and #138;
- **99 labour inspectors** were trained on child labour. Additionally, 14 labour inspectors from the pilot areas were trained on a/identification of working children, b/assessment of the risks the working children face, c/ referral of children to relevant services according to their needs;
- **19 experts, representing various institutions** were trained on CLMS to be the part of the CLMS national team of trainers;
- **24 representatives of OSH Inspection** were trained on CLMS;
- **106 representatives** of Criminal Police on Child Affairs, State Social Services for Family, Children and Youth and State Service on Children Affairs were trained on CLMS;
- **Chief Labour Inspector of Ukraine and the Child Labour Unit Officer**, functioning within the Labour Inspectorate, participated in the Sub-Regional Workshop on Labour Inspection Policies on Child Labour in Turkey (November 2006).

Публікації МОП-ІПЕК ILO-IPEC Publications

The capacity building and sensitizing activities carried out in the framework of ILO-IPEC interventions were based on a number of working tools and materials designed by ILO-IPEC partners, or ILO materials translated into Ukrainian and adapted to local needs, such as:

- ILO "SCREAM" – Supporting Children's Rights through Education, Arts and Media, 2008
- Sub-Regional Manual on Psycho-Social Rehabilitation of Children Withdrawn from Trafficking and other WFCL, 2007
- ILO Practical Guide to Child Labour Reporting, 2006
- Manual "Promotion of youth employment and prevention of child labour in Ukraine", prepared by the Public Employment Service of Ukraine, 2007
- Life Skills Manual for trainers, 2008

- Навчальний посібник «Сприяння працевлаштуванню молоді та запобігання економічній експлуатації дітей в Україні», 2007
- Методичний посібник для тренерів «Формування життєвих навичок у дітей групи ризику», 2008
- Посібник «Моніторинг дитячої праці в Україні», 2008
- компакт диск «Боротьба проти використання дитячої праці в Україні: досвід 10-ліття», 2009 (до диску увійшли матеріали програми ІПЕК, створені у період з 1999 по 2009 роки)»

- Manual “Child Labour Monitoring System in Ukraine”, 2008
- CD “Combating Child Labour in Ukraine: a Decade of Commitment”, 2009 (CD comprises ILO-IPEC materials elaborated during the period 1999-2009)

Участь соціальних партнерів у боротьбі з дитячою працею та торгівлею дітьми / *Social partners involved in activities addressing WFCL, including trafficking in children*

ПРОФСПІЛКИ

• У березні 2002 року було проведено національну конференцію з проблем дитячої праці за участі **40 представників чотирьох провідних профспілок**. Під час семінару було сформовано комітет дій та укладено рекомендації щодо подальшої активізації профспілок у розв'язанні проблем дитячої праці.

• У 2005-2006 роках було проведено семінари і тренінги з протидії торгівлі дітьми для **60 представників регіональних профспілок та 25 представників національних профспілок**. Було розроблено рекомендації щодо Плану дій профспілок із протидії торгівлі людьми та ліквідації найгірших форм дитячої праці.

• **Незалежна профспілка гірників України** (член Конфедерації вільних профспілок України) стала першим соціальним партнером в Україні, що долучився до розслідування випадків використання дитячої праці у вугільній промисловості в Донецькій області. В 2006 році 25 представників цієї профспілки пройшли спеціальну підготовку з питань дитячої праці та СМДП й почали працювати у складі Комітетів громадського нагляду. Представники регіональної профспілки працівників агропромислового комплексу та Київської регіональної профспілки працівників харчової та переробної промисловості взяли участь у регіональному семінарі МОП-ІПЕК з підготовки тренерів з викоренення небезпечної дитячої праці в сільському господарстві для країн-учасниць PROTECT CEE, що відбувся в Румунії у грудні 2005 року. За результатами семінару та подальших навчальних семінарів, **30 представників профспілок стали тренерами** та проводили навчання своїх колег на заходах, організованих у межах Програми прямої дії МОП-ІПЕК у Херсоні в 2006 році.

• Профспілки беруть активну участь у роботі **Всеукраїнської спостережної ради** та залучені до проведення **моніторингових візитів** у пілотних регіонах програми МОП ІПЕК у Донецькій та Херсонській областях.

ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТОДАВЦІВ

• У грудні 2006 року відбувся всеукраїнський семінар за участі **27 представників національних організацій роботодавців** з метою поліпшити обізнаність організацій роботодавців у проблемах нерегульованої міграції, торгівлі людьми, торгівлі дітьми та дитячої праці. У січні 2007 року Всеукраїнська асоціація роботодавців організувала національний семінар з підготовки тренерів, запросивши **30 представників чотирьох національних організацій роботодавців**, які пройшли підготовку з питань запобігання торгівлі людьми та нелегальній міграції.

• У жовтні 2008 року **Федерація роботодавців**

TRADE UNIONS

• **40 members of four leading trade unions** were sensitized on child labour issues during the national seminar in March 2002. During the workshop an Action Committee was established and recommendations were made on how to further capacitate trade unions and address the child labour issue.

• **60 regional TUs representatives and 25 national TUs representatives** were trained on trafficking in children in 2005-2006. Recommendations for a Trade Unions' Action Plan for Combating Human Trafficking and Elimination of the Worst Forms of Child Labour were drafted.

• The **ITUMU** (Independent Trade Union of Minors of Ukraine), part of Confederation of Free Trade Unions of Ukraine) was the first social partner in Ukraine to start an investigation on child labour in mining sector in Donetsk region. In 2006, 25 members of this organization were trained on CLMS and child labour issues and became part of the Community Watchdogs Committees.

• The **Regional Trade Union of Agricultural Complex and Kyiv Regional Trade Union of Workers in Food and Recycling Industries** participated in the ILO_IPEC Regional Training of Trainers Workshop on the elimination of hazardous child labour in agriculture in the PROTECT CEE countries, held in Romania (December 2005). As a result of the training, **30 trade unions acted as trainers** during further workshops organized in the framework of an ILO-IPEC Ukraine Direct Action Programme implemented in Kherson, in 2006.

• Trade Unions actively participate in regular meetings of the **National Steering Committee** and involved in **monitoring visits** organized in IPEC pilot localities in Donetsk and Kherson regions.

EMPLOYERS' ORGANIZATIONS

• In December 2006, a **seminar for 27 representatives of national employers' organizations** was held to sensitize the employers' organizations on the issues of irregular migration, trafficking in human beings, WFCL, including trafficking in children. As a follow up, in January 2007, the All-Ukrainian Association of Employers' of Ukraine organized a **national Training of Trainers for 30 representatives of four national employers' organizations**, who were trained on the ways to combat WFCL, including trafficking in children, and prevent irregular migration.

• In October 2008, **Federation of Employers of Ukraine** participated in the Child Labour Interregional Conference, organized by the National Confederation of Employers Organizations of Azerbaijan in collaboration with the ILO IPEC. Following the event, Deputy Head of the Federation of Employers of Ukraine stated that CL is still

України взяла участь у Міжрегіональній конференції з питань дитячої праці, що була організована Національною конфедерацією роботодавців Азербайджану у співпраці із МОП ІПЕК. За наслідками конференції, заступник голови Федерації роботодавців України заявив, що проблема дитячої праці є актуальною в Україні та Федерація планує використовувати досвід інших країн, отриманий під час конференції, та сприяти співпраці між соціальними партнерами та урядом задля викоринення НФДП.

an issue for Ukraine and that the Federation intends to use the experience of other countries gained at the event, promote cooperation between social partners and the government on combating WFCL.

Система моніторингу дитячої праці (СМДП) Child Labour Monitoring System (CLMS)

- Проведено навчання для членів **113 Місцевих комітетів дій (МКД) / Міждисциплінарних груп (МДГ)** з використанням посібників та інших матеріалів МОП-ІПЕК з таких тем: а/ виявлення працюючих дітей, б/ оцінка ризиків, на які наражаються працюючі діти, в/ направлення дітей для отримання необхідних послуг відповідно до їхніх індивідуальних потреб;
- МКД/МДГ здійснили **621 моніторинговий візит**, у тому числі незапланованих, до об'єктів у пілотних регіонах, де виявлено випадки застосування дитячої праці.

- Based on the ILO-IPEC CLMS Manual, **212 members of the Local Action Committees (LACs)/Multidisciplinary Teams (MDTs)** were trained on a/ identification of working children, b/ assessment of the risks children face, c/ referral of children to relevant services according to their needs.
- **621 monitoring visits/unplanned rescue monitoring visits** were conducted by the LACs/MDTs to the pilot localities sites where child labour is sound.

Участь молоді Youth Participation

• На основі навчального комплексу «КРИК: Зупиніть дитячу працю» **підготовлено 52 підлітки для роботи тренерами** за методикою «рівний-рівному», зокрема, з питань розвитку життєвих навичок, організації позакласної роботи з уразливими групами дітей з використанням матеріалів навчального комплексу. Молодь, що пройшла навчання, брала активну участь у проведенні літніх таборів для найбільш вразливих дітей з пілотних областей у 2008 році.

• У 2008-2009 роках, діти-учасники проектів МОП ІПЕК у пілотних регіонах були залучені до процесу прийняття рішень та брали участь у засіданнях Місцевих комітетів дій, під час яких їх погляди на шляхи боротьби із дитячою працею були враховані. Бенефіціанти програми ІПЕК були залучені до підготовки щоквартальних бюлетнів, на сторінках яких діти висловлювали своє ставлення до заходів програми МОП ІПЕК у пілотних регіонах Донецької та Херсонської областей.

Літній табір за методикою «КРИК», Євпаторія, Україна 2008
SCREAM summer camp, Evpatoria, Ukraine 2008

• Based on the ILO-IPEC Educational Package 'SCREAM: Supporting Children's Rights through Education, the Arts and the Media', **52 peer educators** were trained on provision of life skills sessions, organizing SCREAM based extra-curricular activities with vulnerable groups of children. The trained peer educators were actively involved in the summer camps activities organized for 100 most vulnerable children from Donetsk and Kherson regions in 2008.

• In 2008-2009, children participating in the ILO-IPEC Action Programmes were part of the decision making process through their participation in the meetings of the Local Action Committees and thus the views of children on the ways to combat child labour were taken into account. ILO-IPEC beneficiaries were also involved in drafting a quarterly newsletter that allowed them to express their views as concerns ILO-IPEC activities in the two pilot regions of Donetsk and Kherson.

Навчальні програми для ЗМІ Media Training

Інтерв'ю учасника літнього табору «КРИК», Херсонська область, 2008
Interview of SCREAM summer camp participant, Kherson region, 2008

На основі посібника для журналістів, підготовленого в межах проекту ІПЕК, Програма МОП-ІПЕК в Україні провела навчання **30 журналістів** з питань дитячої праці та методики проведення журналістських розслідувань. За результатами навчання було опубліковано та вийшло в ефір 20 газетних/журнальних/радіо/телевізійних репортажів про дитячу працю,

Based on the Manual for Journalists produced by ILO-IPEC Kosovo, translated into Ukrainian and adapted, ILO-IPEC Ukraine trained **30 journalists** on a) child labour issues and b) methods of investigative journalism. As a result of the training, 20 newspaper/journals/radio and

а в жовтні 2006 року загальнонаціональний телевізійний канал НТН провів ток-шоу «Дитяча праця» (продюсер: «Магнолія ТБ»).

TV materials on child labour were produced and published/broadcasted. As a follow up of the media training, a national TV channel NTN broadcasted a talk show on «Child Labour» in October, 2006 (Producer: «Magnolia TV»).

Реабілітаційна робота з дітьми, що працюють та їх родинами *Direct support to child labourers and their families*

Внаслідок діяльності програми МОП-ІПЕК в Україні, **5750 дітей було вилучено з НФДП або попереджено від потрапляння до ситуацій торгівлі людьми** завдяки наданню їм необхідних послуг, таких як: до-професійна орієнтація, професійна підготовка, працевлаштування, позакласна діяльність, комп'ютерні курси, позашкільні навчальні заняття за методологією МОП «КРИК», індивідуальні заняття та репетиторство, медичні послуги, юридичні консультації, літні табори, забезпечення шкільним приладдям тощо.

Понад 4000 батьків працюючих або вилучених із дитячої праці дітей та дітей «групи ризику» отримали юридичні консультації щодо: 1/ наявних можливостей працевлаштування, 2/ курсів перепідготовки безробітних при Державній службі зайнятості, 3/ чинних механізмів надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим родинам. Їх ознайомлено з проблемами дитячої праці та можливими наслідками раннього працевлаштування їхніх дітей.

As a result of ILO-IPEC Ukraine project interventions, **5,750 child were withdrawn and prevented from the WFCL, including trafficking in children** through provision of services, including pre-vocational counselling, vocational education and training, career guidance, job placement, extra-curricular activities, non-formal education classes, tutoring, health services, psycho-social counselling, legal counselling, material support (school supplies, transportation and sets of tools/equipment for vocational training courses, etc.).

Over 4,000 parents of ex(working) children or children at risk received legal counselling on: 1/ existing employment opportunities, 2/ schemes and courses of re-training for the unemployed under the Public Employment Service, 3/ available schemes of public social assistance to poor families. They were also sensitized on child labour issues and informed on the consequences of early work for their children.

Інформаційно-просвітницька діяльність *Awareness raising activities*

12 червня - Всесвітній день боротьби за ліквідацію дитячої праці

Починаючи з 2002 року, в Україні щороку відзначається Всесвітній день боротьби за ліквідацію дитячої праці. В цей день проводяться спеціальні заходи за активної участі партнерських організацій, дітей та широкого загалу. Вони об'єднують представників державних органів (Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства освіти та науки, Міністерства сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ), організацій роботодавців та працівників, офісу Уповноваженого з прав людини та дітей з усіх куточків України. Різноманітні вистави, мистецькі змагання, прес-конференції, дебати, вуличні паради та театри дозволили національним партнерам, дітям і молоді голосно заявити про готовність боротися за ліквідацію дитячої праці та її недопущення у майбутньому. Зазвичай, події Всесвітнього дня широко висвітлюються у ЗМІ, у тому числі у програмах телебачення й радіо, газетних статтях та Інтернет публікаціях.

У вересні 2005 року було створено та розповсюджено серед партнерських організацій **документальний фільм «Україна: Дитяча праця. Уроки праці»**. У 2008 році було випущено додатковий наклад (2000 копій) диску. Влітку 2006 року розроблено соціальний ролик про дитячу працю та її наслідки, спрямований, перш за все, на сприйняття та розуміння дітьми. Документальний фільм та соціальний ролик транслювалися на загальнонаціональних телевізійних каналах, а також широко використовувались партнерами МОП ІПЕК як візуальний матеріал під час проведення тренінгів з питань дитячої праці.

June 12 - World Day Against Child Labour (WDACL)

Since 2002, the **WDACL** has been annually marked by special events, involving partners, children and the public at large. These events bring together representatives of the Government (Ministry of Labour and Social Policy, Ministry of Education and Science, Ministry of Family, Youth and Sport, Ministry of Interior), workers' and employers' organizations, Ombudsman and children from all over Ukraine. Through the various performances, art competitions, press conferences, debate tournaments and street shows national partners, children and youth expressed their willingness to eliminate child labour and prevent it in the future. The WDACL has usually a broad media coverage, including TV shows and programmes, newspaper articles, radio programmes and Internet articles/news.

In September 2005, the **documentary «Ukraine: Child Labour. Lessons Learnt»** was produced and disseminated to key stakeholders and partners. In 2008 additional copies of the documentary were produced and disseminated. A child-friendly Public Service Announcement on child labour and its negative consequences was produced in 2006. Since 2005, the documentary and PSA were broadcasted by several National TV channels and has been widely used by ILO-IPEC partners as visual tools during child labour related trainings and workshops.

8 липня 2007 року було проведено пресконференцію. Під час конференції, представники Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляд) повідомили, що під час збору врожаю 2006 року одна дитина загинула та близько 15-16 дітей було травмовано. Представники Держгірпромнагляду та Держнаглядпраці повідомили про державні заходи по здійсненню контролю на робочих місцях, де працюють діти та застосуванню заходів для їх охорони.

«ВРОЖАЙ ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО: СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО БЕЗ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ» (ВИКОРІНЕННЯ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ)
HARVEST FOR THE FUTURE: AGRICULTURE WITHOUT CHILD LABOUR” (ELIMINATION OF CHILD LABOUR IN AGRICULTURE)

2007

On June 8, 2007, a press conference was organized. During the conference, the OSH Inspection representative informed that one child died and nearly 15-16 were injured during the harvest time of 2006 in Ukraine. The OSH Inspection, as well as Labour Inspection, reported on the current actions undertaken by the State regarding inspection and control of the workplaces where children work and measures to protect these children.

Прес-конференція «Врожай заради майбутнього: сільське господарство без дитячої праці», червень 2007, Київ
 Press conference "Harvest for the Future: Agriculture without Child Labour", June 2007, Kyiv

Всесвітній день було відзначено заходами на центральному та місцевому рівнях. Зокрема у Донецькому регіоні, діти з 8 загальноосвітніх шкіл міста Шахтарськ взяли участь у громадській акції разом із представниками місцевих комітетів дій. Волонтери з місцевих молодіжних центрів проводили різноманітні заходи за методологією «КРИК». Учасники заходу створили графіті ««НІ!» Найгіршим формам дитячої праці! Ми обираємо творчість!» та висловили свої думки щодо проблеми дитячої праці та шляхів її подолання. Також було організовано прес-конференції, інтерв'ю та інтерактивні заходи з дітьми.

WDACL was marked by various activities at national and local levels. In Donetsk region, children from eight secondary schools as well as LAC members participated in an awareness raising action in Shahtersk. Volunteers from the local Youth Center facilitated different activities based on SCREAM methodology. Participants of the event created a graffiti "Say NO to the Worst Forms of Child Labour! We Choose Art and Education" and shared their thoughts about child labour and ways of combating it on a big banner. Other activities included press-conferences, interviews on child labour and interactive activities with children.

«ОСВІТА – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ БОРОТБИ З ДИТЯЧОЮ ПРАЦЕЮ»
“EDUCATION: THE RIGHT RESPONSE TO CHILD LABOUR”

2008

Публічна акція до Всесвітнього дня боротьби за ліквідацію дитячої праці, Донецьк 2008
 Street activity for children devoted to WDACL, Donetsk 2008

11 червня 2009 року, за ініціативи Конфедерації вільних профспілок України (КВПУ) та Вільної профспілки освіти та науки, Міжнародного благодійного фонду «Український жіночий фонд» (УЖФ) у співпраці із МОП-ІПЕК та Національним координатором МОП в Україні, було організовано круглий стіл, за участі представників уряду, соціальних партнерів, НУО та міжнародних організацій. Під час заходу було обговорено досягнення України у виконанні Конвенції МОП №182 та перешкоди на шляху її імплементації, зокрема в умовах світової кризи. Під час заходу було проведено церемонію нагородження бти переможців конкурсів плакатів та есе.

On June 11, 2009, a tripartite round-table was initiated by Confederation of Free Trade Union of Ukraine (CFTUU), its branch organization Free Education and Science Trade Union, and the International Charity Fund "Ukrainian Women's Fund" (UWF) and co-organized with ILO-IPEC, Ukraine in collaboration with the ILO National Coordinator in Ukraine. The event gathered government representatives, trade unions, employers' organizations, NGOs representatives and representatives of international organizations to discuss the progress made by Ukraine in the implementation of the ILO Convention No. 182 after its ratification, address the challenges in the implementation of ILO Convention No. 182, in particular taking into consideration the new status quo given by the global crisis. During the event, 6 winners of the essay and posters competitions were announced and awarded by ILO-IPEC.

«ДАЙТЕ ДІВЧАТАМ ШАНС: ЗУПИНІТЬ ДИТЯЧУ ПРАЦЮ»
“GIVE GIRLS A CHANCE: END CHILD LABOUR”

2009

Плакат «Навчання – ось робота для дитини», перше місце на конкурсі плакатів, Київ 2009
 Poster "Education is the Right Job for a Child", 1st place, poster competition, Kyiv 2009

ПАРТНЕРИ МОП-ІПЕК В УКРАЇНІ ILO-IPEC UKRAINE STAKEHOLDERS AND PARTNERS

Міністерства та спеціалізовані установи

Міністерство праці та соціальної політики України
Державна служба зайнятості
Державний департамент нагляду за додержанням законодавства про працю
Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту
Міністерство освіти та науки України
Міністерство внутрішніх справ України
Міністерство охорони здоров'я України
Міністерство юстиції України

Регіональні партнери

Херсонська обласна державна адміністрація
Донецька обласна державна адміністрація
НУО «Чоловіки проти насильства», Херсон
НУО «Успішна жінка», Херсон
НУО «Донецька ліга професійних та ділових жінок», Донецьк
НУО «Донецький молодіжний дебатний центр», Донецьк

Професійні спілки

Федерація профспілок України (ФПУ)
Профспілки працівників агропромислового комплексу України
Конфедерація Вільних профспілок України (КВПУ)
Всеукраїнське об'єднання солідарності трудівників (ВОСТ)

Організації роботодавців

Федерація роботодавців України (ФРУ)
Всеукраїнська асоціація роботодавців України (ВАР)
Конфедерація роботодавців України (КРУ)
Спілка орендарів та підприємців України (СОПУ)

Неурядові громадські організації

Міжнародний правозахисний жіночий центр «LaStrada-Україна»
Міжнародний благодійний фонд «Український Жіночий Фонд»
Всеукраїнська НУО «Жіночий консорціум України»
Всеукраїнська громадська організація Центр «Розвиток демократії»
НУО «Школа рівних можливостей»
НУО «Успішна жінка», Херсон
Благодійний фонд «Інтелектуальна перспектива»

Медіа партнери:

INTERNEWS – Україна
INTERNEWS – Сервіс

Міжнародні організації

Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)
Програма розвитку ООН (ПРООН)
Міжнародна організація міграції (МОМ)
Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ)
ЕСРАТ (Міжнародна мережа організацій з протидії дитячій проституції, дитячій порнографії та торгівлі дітьми з метою сексуальної експлуатації)

Line Ministries and Public Institutions

Ministry of Labour and Social Policy
Public Employment Service
State Labour Inspectorate
OSH Inspection
Ministry of Family, Youth and Sport
Ministry of Education and Science
Ministry of Interior
Ministry of Health
Ministry of Justice

Regional partners

Kherson Regional State Administration
Donetsk Regional State Administration
Kherson NGO «Men against Violence»
Kherson NGO Center «Successful woman»
Donetsk NGO «Donetsk League of Professional and Business Women»
Donetsk NGO «Donetsk Youth Debate Center»

Trade Unions

Federation of Trade Union of Ukraine
Trade Union of Agricultural Complex' Workers
Confederation of Free Trade Unions of Ukraine
All Ukrainian Union of Workers' Solidarity

Employers' Organizations

Federation of Employers' of Ukraine
All Ukrainian Union of Employers' of Ukraine
Confederation of Employers' of Ukraine
Union of Lessees and Entrepreneurs of Ukraine

NGOs

International Women's Right Center «LaStrada, Ukraine»
International Charity Fund «Ukrainian Women's Fund»
All Ukrainian NGO «Women's Consortium of Ukraine»
All Ukrainian NGO «Center for Democracy Development»
All Ukrainian NGO «Children Protection Service»
NGO «School of Equal Opportunities»
Charitable Fund «Intellectual'na Perspektiva»

Media Partners:

INTERNEWS – Ukraine
INTERNEWS – Service

International Organizations

UNICEF
UNDP
IOM
OSCE
ECPAT

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ КОНТАКТІВ

Поштова адреса:
МОП-ІПЕК Україна
Міністерство праці та соціальної політики
01023, Україна, Київ, вул. Еспланадна 8/10, кімната 808
Телефон: + 38 044 289 87 48
Телефон/Факс: +38 044 226 29 38
Електронна адреса: ipec@mlsp.gov.ua,
<http://www.ilo.org/ipec/index.htm>

CONTACT INFORMATION

c/o Ministry of Labour and Social Policy
Esplanadna 8/10 str., room 808
01023, Kyiv, Ukraine
Telephone + 38 044 289 87 48
Telephone/Fax: +38 044 226 29 38
e-mail: ipec@mlsp.gov.ua
<http://www.ilo.org/ipec/index.htm>